

ዝክረ ጥላሁን ግዛው

ጥላሁን ግዛው
Tikhun Gizaw

ልክ የዛሬ 43 ዓመት ታህሳስ 19 ቀን 1962 ዓ.ም. ከታናሽ ወንድሙ መኮንን ሲሳይ ጋር በመሆን ከሰድስት ኪሎ በስተጀርባ አፍንጮ በር በሚባለው አካባቢ ፍቅረኛውን የዲት ታዬን ለመሸገጥ ታክሲ ሊያሳፍሯት ወደ መኪና መንገድ ወጡ። ሰዓቱ በግምት ከምሽቱ አንድ ሰዓት ከሩብ ይሆናል። አንድ ታርጋ የሌላት መኪና ቀረብ በማለት የሞት ጥይቷን ጀግናው ወጣት ላይ አርከፈከፈች። በኢትዮጵያ የተማሪዎች እንቅስቃሴ መሪ ቦታ የነበረው ጥላሁን ግዛው በግፍ ተገደለ። ጥላሁንን በመግደል የፌውዳሉን ሥርዓት የግፍ አገዛዝ ዕድሜ ለማራዘም ያለሙት ግድያው ቢሳካላቸውም ትግሉን ሊገድሉት አልቻሉም።

በጥላሁን ደም የትግል መፈክሮች ተጻፉ፤ ልቦች ቆርጠው ተነሱ፤ “ጥላሁን ለምን ለምን ሞተ?” ተዘመረ። “አትነሳም ወይ! አትነሳም ወይ! የግፍ አገዛዝ አይበቃም ወይ” ጩኸቶች በርካታ ጥላሁኖችን ወለዱ። “ፋኖ ተሰማራ ፋኖ ተሰማራ እንደሆችሚኒ እንደ ቼኩቤራ” የበርካታዎችን ልብ አሸፈተ። የጥላሁን ድምጽ ከመቃብር ጮኸ፤ “መሬት ለአራሹ” በጥላሁን አጥንት ተገነባ፤ ብሶትና ቁጭት ያንገበገበው ተማሪና ግፍና መኪና የሰለቸው የኢትዮጵያ ሕዝብ የረዥም ጊዜ ትግል ውጤት አምጦ አምጦ የካቲት 66ን ወለደ።

ጥላሁን ግዛው ከአባቱ ከንቡረዕድ ግዛው አበራና ከእናቱ ከወ/ሮ ደሴ አዳዬ ረታ በ1933 ዓ.ም. በራያና ቆቦ አጠርሻ በመባል እምትታወቀው የገጠር መንደር ይወለዳል። ጥላሁን ዕድሜው ለትምህርት ሲደርስ ዕድገቱን በአደረገባት በገጠሯ አጠርሻና ሰንደይ የቤተክህነት ትምህርቱን እስከ ዳዊት ይከታተላል። የመጀመሪያዎቹን ዓመታት ዕድገቱን ከሴት አያቱ ከወ/ሮ ጥሩ ለገሠ ጋር የነበረው ጥላሁን እናቱ ሌላ ትዳር ይይዙና ወደ ላስታ አውራጃ ጊዳኖ ወረዳ አንገሎት ሲጓዙ አብሮ በመሄድ ዕድገቱን ያደርጋል። ጥላሁን ወደ ዘመናዊ ት/ቤት በመዛወር ወልዲያ ጣይቱ ብጡል አንደኛ ደረጃ ት/ቤት ጀመረ።

ቀጠን ብሎ ረዘም ያለው ቀይ ሸበላ ወጣት ጥላሁን በመጀመሪያዎቹ አሥራዎቹ ዕድሜው ላይ ከአባቱ ጋር ወደ አዲስ አበባ በመምጣት እንጦጦ ሚሽን አዳሪ ት/ቤት በመግባት የመለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን ተከታተለ። ጥላሁን በማስከተልም የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን ከተቤ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት በከፍተኛ ውጤት በማጠናቀቅ በ1959 ዓ.ም. የቀድሞው ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ (ቀ.ኃ.ሥ) የንቫርስቲ የአሁኑ አዲስ አበባ የንቫርስቲ ሊገባ ችሏል።

የልዕልት ሣራ ግዛው ወንድም ጥላሁን ግዛው ከባላባት ቤተሰብ ቢወለድም ዕድገቱ ከገበሬ ልጆች ጋር ነበር። በገጠር ኑሮው ከአካባቢው ሕዝብ ጋር ለመመሳሰል በአለባበሱም ሆነ በባህሪው ይጥራል። በተማሪነት ዘመኑም ጊዜውን የሚያሳልፈው ከመሰል ተማሪ ጓደኞቹ ጋር እንጂ ከባለስልጣንና ከከበርቱ ጋር አልነበረም።

የጥላሁን አንባቢነት ደግሞ የተለየ ነበር። ከቤተክህነት ት/ቤት የጀመረውን የማንበብ ባህል አዲስ አበባ እንጦጦ ሚሽን አዳሪ ት/ቤት ሲገባ ይበልጥ አጎለበተው። የጥላሁን የመማርና የማንበብ ልምድም እየተገነዘበ ከአደገበት የገበሬ ጎስቋላ ሕይወት ጋር በማጣመር የኢትዮጵያን የፖለቲካ አቅጣጫ ለብዙኃኑ በሚስማማ መልክ ለመቀየር ገና በለጋ ዕድሜው ያውጠነጥን ያዘ። ጥላሁን በቀ.ኃ.ሥ. ዩንቨርሲቲ የሶሻል ሳይንስ ተማሪ በመሆን ባገኘው ከፍተኛ ነጥብ መሠረት የመጀመሪያው ምርጫው ወደሆነው የፖለቲካ ሳይንስ የትምህርት ክፍል መግባት ይበልጥ የሀገሩንና የዓለምን ፖለቲካ በሚገባ በመረዳት ግንዛቤ እንዲያገኝ እረድቶታል።

በኢትዮጵያ የተማሪዎች ትግል ከ1956 ዓ.ም. ቀደም ሲል የተፈጠረው የግራ ኃይሎች አስኳል ተጠናክሮ «አዞዎች» የተሰኘ ስብስብን በመፍጠር 1957 ዓ.ም. የኢትዮጵያ ተማሪዎች የትግል መርህ «መሬት ላራሹ» መሆኑ ይፋ ተደርጎ መጋቢት 4 ቀን 1957 ዓ.ም. «መሬት ላራሹን የምትሹ፤ ተዋጉለት አትሸሹ» እያሉ ተማሪዎች በአደባባይ ሰልፍ በወጡ ወቅት የ11ኛ ክፍል ተማሪው ጥላሁን በሰልፉ ተሳትፏል። በኢትዮጵያ ተማሪዎች እንቅስቃሴ ጉልህ ስፍራ የያዘው ይህ ቀን ተማሪዎች በኢትዮጵያ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ግንኙነት ትልቅ ሚና በሚጫወተው በመሬት ይዞታ ላይ ማተኮራቸው አዲስ የፖለቲካ ሥርዓትን ለማምጣት እንደሚታገሉ ያመለከተ ነበር። ለዚህም በኢትዮጵያ ላለው አጠቃላይ ችግር ተጠያቂው የጉልተኛው ሥርዓት መሆኑን አመልካች ነበር። በወቅቱ ሶሻሊዝም የኢትዮጵያን ችግር የሚፈታ ሥርዓት መሆኑም የበርካታዎችን ድጋፍ አገኘ። ተያይዞም የመጻፍና የመደራጀት መብት ጥያቄዎች ይነሱ ጀመር። የዚህም ትግል ውጤት ዝነኛውን የአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ ተማሪዎች ማህበር «ኡዙዋ» USUAA (University Students Union of Addis Ababa) በማስገኘት በኢትዮጵያ ተማሪዎች የፕሬስ ነጻነት ታሪክ ውስጥ ቀዳሚውን ሥፍራ የያዘውን «ታገል» በመባል የሚታወቀውን ልሣን አስገኘ።

ጥላሁን ግዛው የ«አዞዎቹ» ዓላማ አራማጅና በኋላም ለመሪነት ለመታጨት የበቃ ወጣት ነበር። በ1961 ዓ.ም. በተደረገው የ«ኡዙዋ» ፕሬዝዳንታዊ ምርጫ በመኮንን ቢሻው ቢሸነፍም በቀጣዩ ዓመት ኅዳር 1962 ዓ.ም. በተደረገው ፕሬዝዳንታዊ ምርጫ በከፍተኛ ድምጽ ብልጫ ሊያሸንፍ በቅቷል። ጥላሁን በፕሬዝዳንትነቱ ቀዳሚው ሥራው የተማሪውን የመናገር፣ የመጻፍና የመደራጀት ነጻነት ይበልጥ ማጠናከር ሆነ። ለሁለት ወር ብቻ በፕሬዝዳንትነት ሕይወቱ የኖረው ጥላሁን የተለያዩ ሀሳቦች እንዲንሸራሸሩ በማበረታታቱ የሚታወቅ ታጋይ ነበር። ያ ትውልድ ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሕይወት መሻሻል ያለምንም ስት ሕይወቱን አሳልፎ የሰጠ በመሆኑ ትግሉ የሚጠይቀውን መስዋዕትነት ሁሉ ለመክፈል ዝግጁ ነበር። ጥላሁን ግዛው ከባላባት ቤተሰቦች የተወለደ ቢሆንም መደቡን ለደሀው ገበሬ፣ ሕይወቱን ለኢትዮጵያ ሕዝብ፣ ክብሩን ለሰንደቅ ዓላማው የሰጠ የያ ትውልድ ብርቅዬ ወጣት ነበር። የኢትዮጵያ ተማሪዎች ትግል መሠረታዊ አቅጣጫ እንዲይዝና የመደራጀት አስፈላጊነትን የጠቆመ አርቆ አስተዋይ ነበር። ንጉሡ በሸንገላ፣ በምክር፣ በቤተሰባዊ ግንኙነት፣ በቁጥጥራቸው፣ በመዳፋቸው ሊያስገቡት ከፍተኛ ጥረት ቢያደርጉም «እምቢኝ ለሕዝቤ» በማለት ስለ መብትና ነፃነት የተሟገተና በርካታዎችን በአምሳሉ የቀረጸ የዚያ ትውልድ ፍሬ ነበር። ጥላሁን በተማሪው እንቅስቃሴ ውስጥ የጎላ ስፍራ እየያዘ መምጣት ንጉሡና ባላባቱ ጥርስ ውስጥ ገባ። ጥላሁንን በማስወገድ ለሌላው ተማሪ መቀጣጫ በማድረግ ትግሉን ለማለዘብ የንጉሡ ነጭ ለባሾችና የፀጥታ ሠራተኞች በሄደበት ቦታ ሁሉ በመከታተል ያጠኑት፣ ያስፈራሩት ጀመር።

ታላቁ ታጋይ ታህሳስ 19 ቀን 1962 ዓ.ም. አለፈ፤ ጥላሁን ግዛው አረፈ። ከደግነቱ፣ ከታላቅ ተሰጥዎው፣ ከነጥልቅ እውቀቱ፣ ከነብሩጎ ልቡ፣ ከነውብ ተፈጥሮው፣ ከነጀግና ዓላማው፣ ከነሀገር ፍቅሩ...ተከተተ። ለመብት-ለነፃነት-ለእኩልነት-ለእውነት...እንደሰበከ፣ እንደቃተተ፣ እንደዋተተ...ተገደለ። ለገበሬው እንደጮኸ፣ ለሀገር እንደዘመረ፣ ኢትዮጵያዬ እንዳለ የዛሬ 43 ዓመት አመለጠ። ብሶትህ ብሶቴ ብሎ «መሬት ላራሹ» እንደፈከረ፣ ለአዲስ ሥርዓት እንደሰበከ በአጭር ተቀጩ።

ጥላሁን በጥይት ከተመታ በኋላ የሕክምና ዕርዳታ ይደረግለት ዘንድ በየካቲት 12 ሆስፒታል ቢወሰድም ከመሞት ሊያመልጥ አልቻለም። የጥላሁንን መመታት የሰሙ ተማሪዎች ሆስፒታሉን አጨናንቀውት «አድኑልን» ጨኸታቸውን ቢያሰሙም አልተሳካላቸውም። ጥላሁን ግዛው አርፏል። ተማሪዎቹ የጥላሁንን አስከሬን ወደ ስድስት ኪሎ የዩንቨርሲቲ ቅጥር ግቢ በመውሰድ ከመላው የአዲስ አበባ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች ከመጡ ተማሪዎች ጋር የሃዘኑ ተካፋይ ሆነዋል። የጥላሁን ታሪክና የትግሉ ዓላማ በግጥምና በስድ ንባብ እየተሰማ የሐዘን መግለጫው ዝግጅት እየተካሄደ በቀጣይነት በተማሪዎች ሰልፍ ታጅቦ በክብርና በጀግንነት በሥላሴ ቤተ ክርስቲያን የቀብሩ ሥነ ስርዓት ይፈጸም ዘንድ የዩንቨርሲቲው ተማሪዎች ያደረጉት ጥረትና ተጋድሎ በንጉሡ ጸጥታ ኃይሎች አስገዳጅነትና ጭካኔ የተሞላበት እርምጃ ተጨማሪ ተማሪዎችን ሕይወት ቀጥፎ አስከሬኑን ከተማሪዎቹ በመወሰድ አርቆ ለመቅበር የተደረገው ትርዕይት ሊታወስ የሚገባው የአገዛዙን ጨካኝነት አመላካች ነበር።

የጥላሁን ግዛው አስከሬን ከተማሪዎቹ በኃይል እርምጃ ከተወሰደ በኋላ የቀብር ሥነ ሥርዓቱ ታህሳስ 22 ቀን 1962 ዓ.ም. በአካባቢው ተማሪዎች ሰልፍ አጃቢነትና መላው ዘመድ አዝማድ በተገኙበት በትግራይ ክፍለ ሀገር በማይጨው ሕዝባ ማርያም ተፈጸመ።

ጥላሁን ግዛው በትውልድ ቦታው አንድ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና አንድ መለስተኛ 2ኛ ደረጃ ት/ቤት በስሙ ተሰይመውለታል።

«ያ ትውልድ» ተቋም ከተነሳበት ዓላማ አንዱ የዚያን ትውልድ ሰማዕታት መዘከርና ታሪካቸውን ለትውልድ ማስተላለፍ በመሆኑ የጥላሁን ግዛውን 43ኛ የሙት ዓመት መዘከር ስናስታውስ በጥልቅ ሐዘን ነው። የኢትዮጵያ ተማሪዎች ትግል አንድ ሁነኛ መመኪያውን ያጣበት ቀን ታህሳስ 19 ቀን 1962 ዓ.ም.። ያ ትውልድ ይዞ የተነሳው ለሀገሩ ልማትና ለሕዝቡ የመብት ጥያቄ ተጋድሎ በጥላሁን ግድያ ተንባብሮ የካቲት 66ን ሕዝባዊ ዓመጽ በመላው ሀገሪቷ በማስነሳት የፈውዳሉን ሥርዓት ገርሰሦ ጥሎታል። ኢትዮጵያ ሀገራችን አንድነቷን ጠብቃ የልጆቿ መብት የተከበረባትና ለሀገር ብልጽግናና ለልማት የተከፈለው የያ ትውልድ ሰማዕታት ደም ከንቱ እንደማይቀርና ሁሌም በትውልድ ሲዘከር፣ ሲታወስ እንደሚኖርና የትግላቸውም ፍሬ ኢትዮጵያ ሀገራችንንና ልጆቿን ከፍ ከፍ እንደሚያደርጋት እምነታችን የጸና ነው።

ያ ትውልድ ተቋም
ታህሳስ 19 ቀን 2005 ዓ.ም.

ዋቢ ጽሁፎች

- «ተራሮችን ያንቀጠቀጠ ትውልድ» ቅጽ አራት ሜጋ አሳታሚ 1991 ዓ.ም. አዲስ አበባ
- «ያ ትውልድ» ክፍሉ ታደሰ፤ ቅጽ አንድ ኢንዲፔንደንት አሳታሚዎች ሰሜን አሜሪካ

